

А.О. Мокрицький

ЗИМОВА ВІЙНА 1939–1940 РР. ЯК ІСТОРИЧНИЙ ПРООБРАЗ РОСІЙСЬКО-УКРАЇНСЬКОЇ ВІЙНИ: ПАРАЛЕЛІ ВОЄННОЇ СТРАТЕГІЇ ТА ПОЛІТИКИ

Вінницький національний технічний університет

Анотація

У роботі здійснено порівняльний аналіз радянсько-фінської («Зимової») війни 1939–1940 рр. та сучасної російсько-української війни. Розглянуто спільні риси обох конфліктів: фабрикування приводу до агресії, розрахунок на блискавичну перемогу та зміну влади, недооцінку обороноздатності меншої держави, системні вади армії агресора й міжнародну ізоляцію. Доведено, що обидві війни відтворюють сталу модель імперської поведінки росії, за якої кількісна перевага нівелюється мотивацією оборонця, мобільною тактикою та зовнішньою підтримкою. Зроблено висновок, що Зимова війна є історичним прообразом, який пояснює як прорахунки Кремля у 2022 р., так і логіку спротиву жертви агресії.

Ключові слова: Зимова війна, радянсько-фінська війна, російсько-українська війна, воєнна стратегія, асиметрична оборона, імперська агресія.

Abstract

This paper provides a comparative analysis of the Soviet-Finnish ("Winter") War of 1939–1940 and the current russian-Ukrainian war. The study examines features common to both conflicts: the fabrication of a pretext for aggression, the expectation of a swift victory and a change of government, the underestimation of a smaller state's defensive capacity, the systemic deficiencies of the aggressor's army, and international isolation. It is argued that both wars reproduce a persistent pattern of russia's imperial behaviour, in which numerical superiority is offset by the defender's motivation, mobile tactics, and external support. It is concluded that the Winter War serves as a historical prototype that explains both the Kremlin's miscalculations in 2022 and the logic of the victim's resistance.

Keywords: Winter War, Soviet-Finnish war, russian-Ukrainian war, military strategy, asymmetric defence, imperial aggression.

Вступ

Зимова війна 1939–1940 рр. традиційно посідає у новітній історії місце «малого» конфлікту, затьмареного подальшою Другою світовою війною. Проте саме вона стала першим повномасштабним випробуванням радянської військової машини проти суверенної європейської держави й оголила ті її риси, які через вісім десятиліть з вражаючою точністю відтворилися у російському вторгненні в Україну 2022 р. Метою цієї роботи є виявлення структурних паралелей між двома конфліктами та обґрунтування тези про те, що поведінка росії як агресора є не випадковою, а відтворює стійку історичну модель.

Результати дослідження

Першою спільною рисою є фабрикування приводу до війни. У листопаді 1939 р. радянська артилерія обстріляла власне прикордонне село Майніла, після чого СРСР звинуватив у «провокації» Фінляндію, розірвав пакт про ненапад і вже 30 листопада розпочав вторгнення [2, р. 105]. Цей механізм самопідриву та перекладання провини на жертву майже дослівно повторився у 2022 р., коли росія виправдовувала агресію вигаданим «геноцидом» на Донбасі, потребою «денацифікації» та інсценованими прикордонними інцидентами [3, р. 143]. В обох випадках юридична фікція мала замінити реальну причину – прагнення підпорядкувати сусідню державу.

Другою паралеллю є розрахунок на блискавичну перемогу та завчасну підготовку маріонеткової влади. Сталін планував завершити кампанію за два-три тижні; ще 1 грудня 1939 р. у прикордонному Теріюкі було проголошено квазіуряд на чолі з Отто Куусіненем, який мав «легітимізувати» окупацію [1, р. 58, 61]. Так само у 2022 р. Кремль очікував захопити Київ за лічені дні й уже сформував окупаційні адміністрації та списки осіб для усунення [4, р. 10-11]. В обох випадках політичне планування виходило з хибної впевненості у швидкому колапсі держави-жертви.

Третя риса – системна недооцінка обороноздатності меншого супротивника та його асиметрична відповідь. Фінська армія, поступаючись Червоній армії у кілька разів за чисельністю й у десятки разів за технікою, спиралася на знання місцевості, високу мобільність лижних підрозділів, тактику оточення дрібними групами («мотті») та укріплення лінії Маннергейма. Результатом стали катастрофічні втрати радянських військ узимку 1939–1940 рр. [2, р. 183]. Україна у 2022 р. так само компенсувала кількісну перевагу ворога мобільною обороною, використанням ландшафту й рішучістю особового складу, зупинивши наступ на головних напрямках.

Четвертою паралеллю є системна слабкість армії агресора, прихована за зовнішньою могутністю. Червона армія 1939 р. була знекровлена сталінськими «чистками» командного складу 1937–1938 рр., страждала від поганого постачання, невідповідності до зими та низького бойового духу [3]. Російська армія 2022 р. виявила структурно схожі вади: корупцію, провали логістики, застарілу вертикаль управління й відсутність мотивації [4, р. 44]. В обох випадках поразки початкового етапу були наслідком не випадковостей, а внутрішнього розкладу.

П'ятою спільною рисою стала міжнародна ізоляція агресора. 14 грудня 1939 р. СРСР було виключено з Ліги Націй – безпрецедентний на той час крок [1, р. 68]. У 2022 р. росію було піддано майже одностайному засудженню в ООН, безпрецедентним санкціям та усуненню з низки міжнародних інституцій. Паралельно жертва агресії отримувала зовнішню підтримку: Фінляндія – іноземних добровольців і обмежені постачання зброї [2, р. 205], Україна – масштабну військову й фінансову допомогу демократичного світу.

Висновки

Зіставлення Зимової війни та російсько-української війни демонструє, що в новітній історії форма імперської агресії росії залишається сталою: фальшивий привід, ставка на блискавичну зміну влади, недооцінка оборонця, прихований внутрішній розклад армії та подальша міжнародна ізоляція. Водночас принциповою відмінністю є наслідок: Фінляндія, втративши близько 11 % території за Московським мирним договором 1940 р., зберегла незалежність, тоді як російсько-українська війна триває й не має вирішеного фіналу. Головний урок обох конфліктів полягає в тому, що кількісна перевага агресора не є вирішальною, якщо їй протистоять мотивація, гнучка тактика та консолідована зовнішня підтримка. Зимові війни, таким чином, є не лише історичним епізодом, а й аналітичним ключем до розуміння природи сучасної агресії.

СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ

1. Trotter W. R. A Frozen Hell: The Russo-Finnish Winter War of 1939–40. Chapel Hill : Algonquin Books, 1991. 283 p.
2. Edwards R. White Death: Russia's War on Finland 1939–40. London : Weidenfeld & Nicolson, 2006. 384 p.
3. Van Dyke C. The Soviet Invasion of Finland, 1939–40. London : Frank Cass, 1997. 276 p.
4. Zabrodskiy M., Watling J., Danylyuk O. V., Reynolds N. Preliminary Lessons in Conventional Warfighting from Russia's Invasion of Ukraine: February–July 2022. London : Royal United Services Institute (RUSI), 2022. 38 p.

Мокрицький Андрій Олександрович – студент групи 4ПІ-24б, факультет інформаційних технологій та комп'ютерної інженерії, Вінницький національний технічний університет, м. Вінниця, e-mail: mega_mega778@ukr.net

Науковий керівник: Герасимов Тимофій Юрійович – доцент, доктор історичних наук, кафедра суспільно-політичних наук, Вінницький національний технічний університет, м. Вінниця, e-mail: timger84@gmail.com

Mokrytskyi Andrii O. – a student of 4SE-24b group, Faculty of Information Technologies and Computer Engineering, Vinnytsia National Technical University, Vinnytsia, e-mail: mega_mega778@ukr.net

Scientific advisor: Gerasymov Timofiy Yu. – Associate Professor, Doctor of Historical Sciences, Department of Social and Political Sciences, Vinnytsia National Technical University, Vinnytsia, e-mail: timger84@gmail.com